

OPETUSHALLITUS

ERITYISOPETUS JA AMMATILLINEN AIKUISKOULUTUS

ERILAISET OPPIJAT -
TEEMARYHMÄTAPAAMINEN

10.11.2010

WANHA WALIMO, LAHTI

10.11.2010

Osaamisen ja sivistyksen parhaaksi

liisa.metsola@oph.fi

Ammattikoulutuksen kehittäminen - yksikkö

MITÄ AMMATILLINEN ERITYISOPETUS ON VUONNA 2020?

- Ehdotus erityisopetuksen strategiaksi toisen asteen ammatilliseen koulutukseen laadittu v. 2002
- Ammatillisen erityisopetuksen toimenpideohjelma v. 2004
- Onko aika ajanut strategian ohi? Tarvitaanko uusi strategia vai riittääkö vanhan strategian päivitys? Vaikuttaako perusopetuksen erityinen tuki ja lainsäädännön muutokset myös ammatilliseen erityisopetukseen? Mitenkä aikuiskoulutus on huomioitu em. asiakirjoissa?

VISIO V. 2002

- Kaikille tarjotaan perusopetuksen jälkeen mahdollisuus ammatilliseen kehittämiseen työtä, työtoimintaa, jatko-opintoja ja hyvää elämää varten.
- Ammatillinen koulutus nähdään merkittävänä yhteiskunnallisen osallistumisen edistäjänä.
- Ammatillisen erityisopetuksen järjestämisessä ensisijaisena vaihtoehtona on integraatio eli koulutus ammatillisissa oppilaitoksissa.
- Tavoitteena on liikkumis-, kommunikaatio- ja asenne-esteetön oppilaitos, jossa myös tukea tarvitseva opiskelija on tavallinen opiskelija.
- Koulutusta kehitetään siten, että ammatillinen erityisopetus sulautuu luonnolliseksi osaksi yleistä koulutustarjontaa ja käytännön työtä oppilaitoksissa.
- Tarvittavin tukitoimin ja opetusta tarvittaessa mukauttamalla mahdollistetaan osallistuminen ammatilliseen koulutukseen kaikilla koulutusaloilla opiskelijan taustasta ja oppimisedellytyksistä riippumatta ottaen huomion kunkin alan erityisvaatimukset.
- Kehittämistoimien valmistelussa otetaan huomioon inklusion eteneminen koulutuksessa ja yhteiskunnassa.
- → KAIKKI EM. KOSKEE MYÖS AIKUISKOULUTUSTA ?

TAUSTAA

- Kaksi Opetus- ja kulttuuriministeriön järjestämää kutsuseminaaria teemalla ”Ammatillisen erityisopetuksen tulevaisuuden näkymät” keväällä 2010, joissa osallistujia yhteensä 32
 - OKM (perusopetus, ammatillinen koulutus, aikuiskoulutus)
 - OPH
 - Koulutuksen järjestäjät (tavalliset ammatilliset oppilaitokset, ammatilliset erityisoppilaitokset, aikuiskoulutus)
 - Työelämän edustajat
 - Työvoimahallinnon edustajat
 - Keskeisiä sidosryhmiä

TAUSTAA

- Ammatillisen erityisopetuksen määrällinen kasvu sekä erilaisten tuki- ja palvelutarpeiden lisääntyminen asettavat uusia haasteita koulutuksen järjestäjien toiminnalle sekä taloudelle. Miten koulutuksen järjestäjät jatkossa vastaavat opiskelijoiden monimuotoistuviin ja yksilöllistyviin tukitarpeisiin ja mikä on ammatillisen erityisopetuksen rooli tässä kokonaisuudessa? Miten ammatillista erityisopetusta tulisi kehittää - vai tarvitaanko ammatillista erityisopetusta nykymuodossaan?

Tilaisuudessa keskusteltiin lyhyiden alustuksien pohjalta ammatillisen erityisopetuksen tulevaisuuden kehittämistarpeista ja -suunnista seuraavilla teemoilla:

- erityisyys ammatillisessa koulutuksessa
- miten ammatillista erityisopetusta tulisi tulevaisuudessa järjestää?
- yksilölliset opintopolut ja opiskelun tukimuodot ammatillisen erityisopetuksen sijaan?
- miten aikuiskoulutus sijoittuu tähän kuvioon?
- ammatillinen erityisopettajuus - mitä se on ja mitä sen pitäisi olla tulevaisuudessa?
- näkökulmia erityisopiskelijoiden työllistymiseen

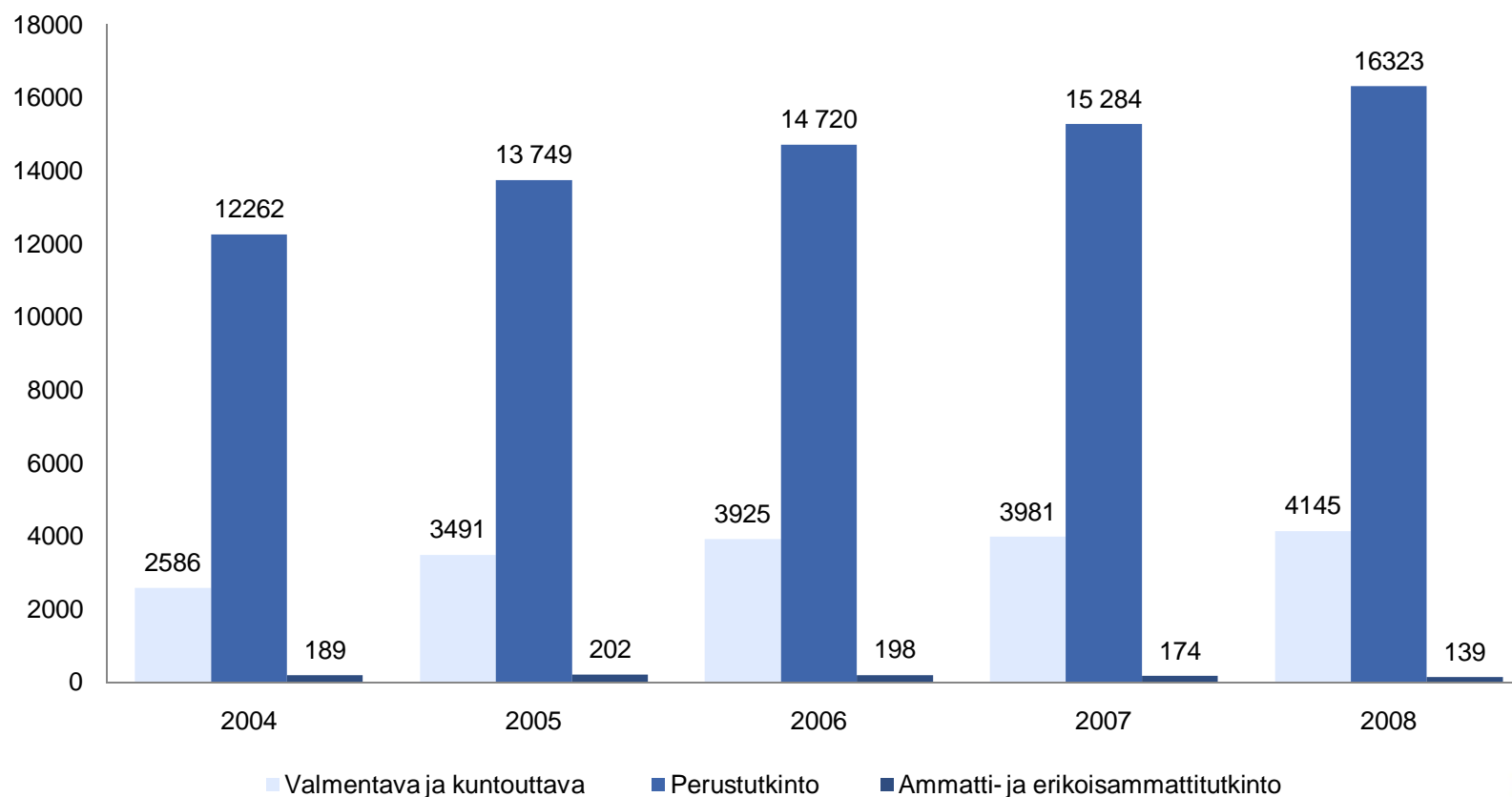

TARVE SELVITTÄÄ MM. SEURAAVIA ASIOITA

- Tarvitaanko muutoksia lainsäädäntöön?
- Millaisilla käsitteillä puhutaan ammatillisesta erityisopetuksesta?
- Tutkintojen perusteet ja niiden vaikutus yksilöllisiin opintopolkuihin ja tutkintojen perusteiden hyödyntäminen erityisopetuksessa?
- Oikean paikan löytäminen erityistä tukea tarvitseville oppijoille?
- Keskeyttäminen / läpäisy / työllistymisen lisääminen ?
- Työelämälähtöisyys ja laajennettu työssäoppiminen
- Ammatillisten erityisoppilaitosten entistä konsultatiivisempi työote / palvelu- ja kehityskeskustoiminnan kehittäminen ?
- Millaista yhteistyötä hallinnon ja toimijoiden välillä?
- Järjestäjäverkon profiloituminen?
- **Aikuiskoulutus ja erityisopetus?**
- Opettajien koulutus?

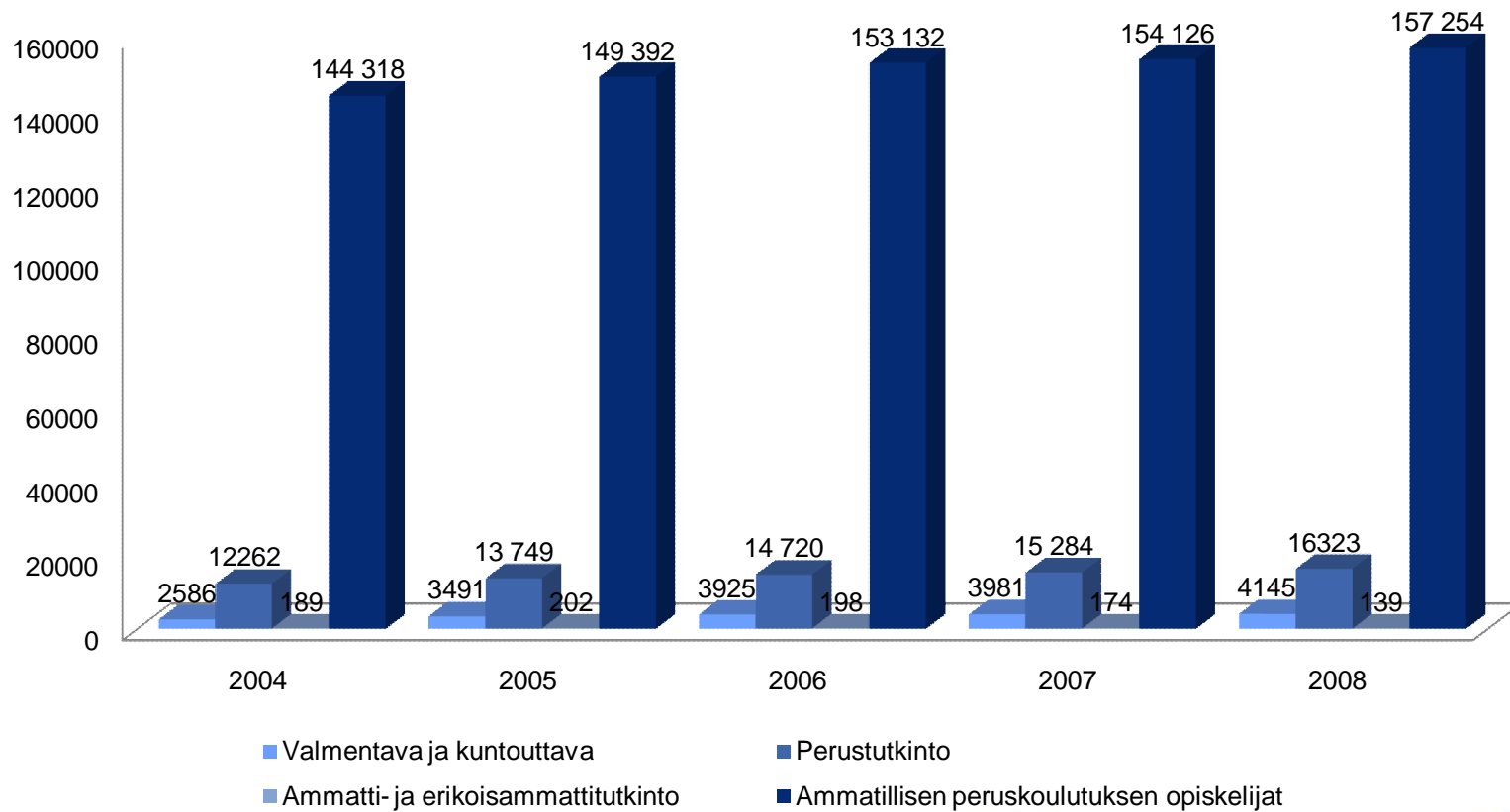
ERITYISOPETUKSEN OSALLISTUJAMÄÄRÄT 2004 - 2008

Tilastokeskus - Opetushallituksen WERA - web-raportointipalvelu OPH/TR-TR/Marianne Portin/16.3.2010

OPIKELIJAMÄÄRÄT AMMATILISESSA PERUSKOULUTUKSESSA

KESU 2007 - 2012

Ammatillisen erityisopetuksen onnistuneisuus ei mahdollistu vain yksilötasolla tapahtuvan henkilöstön kehittymisen ja kehittämisen kautta. Se vaatii myös oppilaitostasolla tehtyjä strategisia, taloudellisia ja pedagogisia kehittämistoimenpiteitä, jotta ammatillisen koulutuksen koulutuspalveluilla voidaan 'vastata sekä työelämän että yksilöiden muuttuviin ja kasvaviin osaamistarpeisiin' ja että kaikkien oppiminen mahdollistuisi kansallisissa kehittämissuunnitelmissa ilmaistulla tavalla ja mihin myös kansainvälisissä sopimuksissa on sitouduttu

Koulutus ja tutkimus vuosina 2007 - 2012. Kehittämissuunnitelma. Opetusministeriö. 2008.

KESU 2007 - 2012

Erilaisten oppijoiden, eri vammaisryhmien ja kielellisesti ja kulttuurisesti eritaustaisten opiskelijoiden mahdollisuuksia koulutukseen parannetaan tukemalla esteetöntä opiskelua.

→ Osallistumisen esteiden poistaminen

Koulutus ja tutkimus vuosina 2007 - 2012. Kehittämissuunnitelma. Opetusministeriö. 2008.

VAMPO 2010

Ihmisten mahdollisuudet omatoimisuuteen ja yhteiskunnalliseen osallisuuteen laajenevat oleellisesti kouluttautumisen avulla. Vammaisten lasten, nuorten ja aikuisten koulutusmahdollisuudet tulee turvata eri elämänvaiheissa esiopetuksesta peruskouluun, toisen ja korkea-asteen opintoihin sekä elinikäiseen oppimiseen.

AIKUISKOULUTUS JA LAINSÄÄDÄNTÖ

Aikuisten ammatillisesta peruskoulutuksesta on voimassa, mitä ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (630/1998) säädetään”.

Voimassa oleva aikuiskoulutuksen lainsäädäntö on hieman epäselvästi tulkittavissa juuri erityisopetuksen kannalta viittaussäännösten puuttumisen vuoksi.

Pykälään 21§ (630/1998) *Erityiset opetusjärjestelyt* tulisi lisätä viittaussäännökset aikuiskoulutukseen.

Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta 21.8.1998/631

Aikuiskoulutuksen perinteisessä toimintajärjestelmässä ei erillisiä tukitoimia oppimisen ja opiskelun esteisiin juurikaan ole tarjolla, ja erityisopettajien määrä aikuiskoulutuksessa on vähäinen

AKKU

erityistä tukea tarvitsevien sekä maahanmuuttajaväestön koulutusmahdollisuuksia on parannettava

Erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden (mm. vammaiset ja vajaakuntoiset) mahdollisuudet päästä työmarkkinoille ovat usein muuta väestöä heikommät. Koulutuspalvelujen tarjontaan saavutettavuuteen, järjestämistapoihin ja työn ohessa opiskelun mahdollisuuksiin on myös heidän osaltaan kiinnitettävä enemmän huomiota

AKKU

Opetushenkilöstö sekä työpaikkaohjaajat ovat avainasemassa siinä, miten hyvin oppijoiden tarpeita, oppimisedellytyksiä ja oppimisen esteitä (mm. lukivaikeuksia) kyetään tunnistamaan ja ottamaan huomioon koulutusjärjestelyissä. Tästä syystä opetushenkilöstön osaamisen kehittämiseen on panostettava esimerkiksi täydennyskoulutuksen avulla. Työpaikkaohjaajien koulutukseen on panostettava enemmän työpaikalla tapahtuvan opiskelun lisääntyessä.

RAHOITUS

Aikuiskoulutuksen rahoituksessa on huomioitu erityisen tuen tarve. Ammatillisen lisäkoulutuksen yksikköhintaa korotetaan niiden opiskelijoiden osalta, joille annetaan erityisiä opetus- ja oppilashuoltopalveluita opiskelijan vamman, sairauden tai niihin rinnastettavan syyn vuoksi, joille on tullut laatia henkilökohtainen opetuksen järjestämissuunnitelma. Korotus on 50 % ammatillisen koulutuksen keskimääräisestä yksikköhinnasta.

ERITYISTÄ TUKEA TARVITSEVAT HENKILÖT NÄYTTÖTUTKINNON SUORITTAJINA

- Henkilökohtaistamisen eri vaiheissa tulee turvata erityistä tukea tarvitsevien tutkinnon suorittajien tasavertaiset mahdollisuudet suorittaa tutkinto ja hankkia tarvittavaa ammattitaitoa ja koulutusta.
- Eri tutkinnon suorittamisen vaiheissa on otettava huomioon erilaiset tutkinnon suorittamista ja opiskelua haittaavat tai estävät tekijät.
- Tutkinnon suorittajan tulee saada tarvittava erityinen ohjaus, tukipalvelut ja erityisjärjestelyt, jotka mahdollistavat oppimisvaikeuksista, sairaudesta tai vammasta riippumatta osallistumisen tarvittavan ammattitaidon hankkimiseen ja näyttötutkinnon suorittamiseen.
- Henkilökohtaistamisen avulla luodaan tutkinnon suorittajalle parhaat mahdolliset olosuhteet osoittaa osaamisensa tutkintotilaisuuksissa.

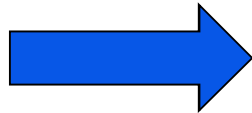

YKSILÖLLISET OPINTOPOLUT

- Diagnoosilähtöisen tarkastelutavan rinnalle **työ- ja toimintakykyyn perustuvan tarkastelu** erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille

Huomio ammatilliseen osaamiseen ja ammattitaitoon eikä siis vikaan, vammaan tai sairauteen

Joustavat ratkaisut opiskelijan yksilöllisten tarpeiden mukaisesti

ERITYISOPETUS ERI KOULUASTEILLA

Esi- ja perusopetus

- Yleinen tuki
- Tehostettu tuki
 - Pedagoginen arvio
- Erityinen tuki
 - Pedagoginen selvitys + HOJKS

Ammatillinen toinen aste

- HOPS, HOJKS
- Mukauttaminen

Aikuiskoulutus

- Henkilökohtaistaminen
- HENSU, HOPS, HOJKS

YKSILÖLLINEN OPINTOPOLKU

Sisäinen moniammatillinen ohjaus- ja tukiprosessi – ennaltaehkäisy korostuu
Ulkoinen verkostoyhteistyö

AmmatINVALINTA,
OHJAUS OIKEALLE
ALALLE

Erityinen tuki työssäoppimisen
ennen, alussa, aikana,
lopussa, jälkeen
Työtehtävien räätälöinti
Laajennettu työssäoppiminen

Erityinen tuki näyttöjen
suorittamiseen
Osanäytöt mahdollisia

Osatutkinnon
suorittaminen
mahdollista

Erityinen tuki
siirtymävaiheessa
– työvalmennus
tms.

Opinto-ohjaus /Uraohjaus

Nivelvaihe
yhteistyö

Tutkinnon osa
(modulaarisuus)
• Työssäoppiminen
• Ammattiosaamisen
näytöt

ATTO-opinnot
integroituna
tutkinnon osiin

Tutkinnon osa
(modulaarisuus)
• Työssäoppiminen
• Ammattiosaamisen
näytöt

Tutkinnon osa
(modulaarisuus)
• Työssäoppiminen
• Ammattiosaamisen
näytöt

Valinnaiset
opinnot myös eri
tutkinnoista

Siirtymä
työelämään tai
jatko-opintoihin

Työ- ja toimintakyvyn
sekä tiedollisten
valmiuksien kartoitus
ja analysointi, tietojen
siirto edellisestä
paikasta

HOJKS (henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma)

HOPS (henkilökohtainen opiskelusuunnitelma)

Tavoitteet ,sisällöt, menetelmät, toimintaympäristöt, arviointi (mukauttaminen tarvittaessa)

Tavoitteena ammatillinen osaaminen työelämälähtöisesti

Lukio-opintoja/ammattitutkinto/erikoisammattitutkinto/AMK/kansalaisopisto/avoin yliopisto

**AMMATTI-/ERITYISPEDAGOGIikka – monipuoliset ja vaihtelevat menetelmät ja
joustavuus ammatillisen osaamisen mahdollistajana**

ARJEN TAITOJEN HALLINTA

TYÖ- JA TOIMINTAKYVYN KEHITTÄMINEN JA EDISTÄMINEN

TYÖELÄMÄLÄHTÖISYYS-/YHTEISTYÖ

UUDET TUTKINTOJEN PERUSTEET + ERITYISOPETUS

- Uusissa tutkintojen perusteissa erityisopetusta käsittelevät ainoastaan luvut *8.3 Ammatillinen erityisopetus* (383 sanaa) sekä *7.10 Arviointi erityisopetuksessa* (177 sanaa).
- Vuoden 2000 opetussuunnitelman perusteissa luku 5.3. käsitteli ammatillista erityisopetusta (354 sanaa) ja luku 4.6. arviointia ammatillisessa erityisopetuksessa (98 sanaa).
- Tutkintojen perusteihin kirjattu teksti erityisopetuksesta on lähes sanatarkasti sama kuin vuoden 2000 opetussuunnitelman perusteissa. Tämä on selkeässä ristiriidassa erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden määrälliseen kasvuun kanssa.
- **Erityisopetuksen tarpeen kasvun tulisi heijastua myös tutkinnon perusteiden sisällöissä.**

TYÖELÄMÄYHTEISTYÖN KEHITTÄMINEN JA TYÖLLISTYMISEN TUKEMINEN

Keskeisiä kehittämiskohteita:

- koulutuksen työelämävastaavuuden ja työelämäyhteyksien vahvistaminen,
- koulutustarpeiden ennakointi,
- työpaikalla tapahtuvan opiskelun järjestäminen
 - ◆ laajennettu työssäoppiminen
- monimuotoiset oppimisympäristöt
- yksilölliset ratkaisut sekä siirtymävaiheissa että koulutuksessa
- **Miten varmistetaan se, että opetetaan juuri niitä taitoja, joita työelämässä todella tarvitaan ?**

AMMATTIOSAAMINEN EDELLYTTÄÄ PAITSI AMMATILLISIA TAITOJA MYÖS

- yhteistyötaitoja
- tietoteknistä osaamista
- kielitaitoa
- esiintymistaitoja
- jatkuvaa oman osaamisen kehittämistä
- luovuutta ja ongelmanratkaisukykyä
- joustavuutta ja pitkäjänteisyyttä
- oma-aloitteisuutta ja nopeaa omaksumiskykyä
- rohkeutta kohdata muutoksia

OPETTAJIEN ERITYISOPETUKSEEN LIITTYVÄN OSAAMISEN KEHITTÄMINEN

- Ongelmia on taidoissa kohdata erilaisia oppijoita, oppimisvaikeuksien tunnistamisessa, yksilöllisyyden huomioimisessa sekä erilaisten opetusmenetelmien käytössä.
- Opettajan työssä korostuvat tulevaisuudessa ohjaajan ja oppimisen tukijan roolit
- Opettajan työ edellyttää yhdessä tekemistä
- Opettajilla tulee olla tilaa ja aikaa jakaa kokemuksiaan, kehittää työtään ja toimintaansa työyhteisössään organisaation strategian suuntaisesti.
- **Vahva ammattipedagoginen osaaminen ja sen yhdistäminen erityispedagogiseen osaamiseen!**

Opettajan professio

